

De Oorlog, 1 juli 1914

[DE TIJD, No. 20318]

[Woensdag 1 Juli 1914]

Inhoudsopgave 1 juli 1914

[DE TIJD, No. 20318]	1
BUITENLAND.	1
DE BETOOGINGEN TEGEN DE SERVIËRS.	1
EEN VERKLARING VAN SERVIË.	1
BINNENLAND.	1
"HET VOLK" EN DE MOORD OP FRANZ FERDINAND.	1
MAXIMILIAAN OF FERDINAND?	2
POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.	2
Laatste Berichten.	2
De anti-Servische betoogingen.	2
BUITENLAND.	2
ALGEMEEN OVERZICHT.	2

5

BUITENLAND.

DE BETOOGINGEN TEGEN DE SERVIËRS.

10 Van Oostenrijksche zijde wordt over de vijandige betoogingen tegen de Serviërs, waaraan alle kringen der bevolking, zelfs dames en heeren, deelnemen, verklaard: dat geen enkel Serviër gedood, daarentegen een Katholiek en een Mohammedaan door de Serviërs gedood werden. Slechts in zeer bijzondere gevallen maakte het gepeupel van de gelegenheid gebruik om te plunderen. Doch de plundersaars werden dadelijk door de betoogers verdreven. De politie en de troepen maakten met van de wapens gebruik, daar 15 de betoogers op de eerste aanmaning uiteen gingen. De woede van het volk is vooral gericht tegen de elementen, die voor de Groot-Servische idee werken; de loyale Servische elementen bleven ongedeerd. Uit Agram wordt gemeld, dat zich aldaar heden de anti-Servische betoogingen herhalen. De menigte trok hedenochtend naar het huis van den burgemeester, en drong er op aan, dat hij de hem onlangs toegekende 20 decoraties zou terugzenden; ook tegen den president van den Landdag werden betoogingen gehouden. Tien personen werden gearresteerd, doch weer in vrijheid gesteld. In een van de hoofdorganen der Kroaten wordt diepe smart uitgesproken en hevige verontwaardiging over de georganiseerde misdadigersbende en betoogd, dat reeds 25 sedert geruimen tijd te Belgrado en te Serajewo de misdaad was voorbereid, die op het program van het Servische nationalisme stond. En het blad eindigt aldus: "Het Kroatische volk staat weenend aan de baar van den verheven vorst en zweert tevens wraak aan de moordenaars en de aanstichters tot deze misdaad."

EEN VERKLARING VAN SERVIË.

30 Het Servische persbureau te Belgrado publiceert met machtiging der regeering een verklaring, waarin o. a. gezegd wordt: "Evenals de geheele beschaafde wereld is ook Servië vervuld met afschuw tegen den moordaanslag. Doch wij verwonderen ons er over, dat Duitsche en Oostenrijksch-Hongaarsche bladen in de niet te qualificeeren daad van 35 krankzinnigen de aanleiding zien, om Servië te beschuldigen, terwijl dit land in den jongsten tijd niets heeft nagelaten, om de betrekkingen tot de monarchie beter en vriendschappelijker te maken. "De Servische regeering is van meening, dat de treurige gebeurtenis te Serajewo het dringend noodig maakt haar geheele aandacht te vestigen op de handelingen van verdachte elementen, zoo deze zich op Servisch gebied bevinden en de strengste maatregelen te nemen, om hun optreden te verijdelen, voorzover dit 40 bij abnormale of geexalteerde menschen mogelijk is. "Voor de Servische regeering, die alles doet, om de betrekkingen tusschen de beide landen op een vriendschappelijken grondslag te plaatsen, zijn gebeurtenissen als die te Serajewo even onaangenaam als voor Oostenrijk. Zij zal niets nalaten, wat in haar macht staat, om de gemoederen gerust te stellen en de betrekkingen normaal te maken. "De Servische regeering zou 45 het diep betreuren, zoo de ontwikkeling van goede politieke en economische betrekkingen tusschen Oostenrijk en Servië zou worden belemmerd door gebeurtenissen, waarvoor de Servische regeering niet verantwoordelijk kan worden gesteld."

BINNENLAND.

50 Amsterdam, 1 Juli.

"HET VOLK" EN DE MOORD OP FRANZ FERDINAND.

"Het Volk", dat, ter wille van zekere stembus-genooten, dikwijls zijn waren aard moet

verloochenen, schrijft eenige cynische phrasen over den moordaanslag te Serajewo. Het socialistisch hoofdorgaan beweert, dat de roode propaganda, die uit Servië wordt
55 aangewakkerd, niets te maken heeft met dezen vorstenmoord en het eindigt zijn
nietszeggend schrijfsel met de leege opmerking, dat "Franz Ferdinand van Oostenrijk
is gevallen door de middelen, waarvan het gebruik behoort tot de oude en barbaarsche
60 machten, die hij mede vertegenwoordigde". Zelf spotte het, dat de tragische dood van
den Oostenrijkschen troonopvolger behoorde tot "de risico van het vak". Het blad
verwijt tevens aan de burgerlijke pers, hoe deze nu toch het socialisme tot den moord
kan betrekken. Het antwoord op dit verwijt kan "Het Volk" zelf lezen in het
Brusselsche hoofdorgaan der socialisten. Het blad van den heer Vandervelde behoeft
zich geen houding te geven, nu het bloc verbroken is, en schrijft brutaalweg, dat de
daders niet verdienen neergehaald te worden tot het peil van de schurken, die alleen
65 vermoorden in een beestachtigen geest van opstand. Wij meenen, aldus "le Peuple", dat
hun motief verheerlijkt werd door een ideaal van rechtvaardigheid en vrijheid, dat
hen aanspraak doet maken niet op de vergevingsgezindheid of het medelijden, maar op
den eerbied van hen, die zullen oordeelen, dat zij zonder vrees en zonder haat
gehandeld hebben. Niet alleen was dus, gelijk de jongste telegrammen, de moordenaar
70 van den Oostenrijkschen troonopvolger een socialistische dweper, maar in de
socialistische pers wordt zijn afschuwelijke daad ook nog verheerlijkt als beheerscht
door "een ideaal van rechtvaardigheid!" Het is iets monsterachtigs!

MAXIMILIAAN OF FERDINAND?

75 Een onzer lezers vraagt ons, naar aanleiding van het hoofdartikel van gisteren of de
vorst, die in 1867 bij Queretaro in Mexico door de republikeinsche troepen van Juarez
werd doodgeschoten niet Maximiliaan I geheeten was. Dit is inderdaad het geval, doch
deze keizer Maximiliaan was niemand anders dan de voormalige Oostenrijksche
aartshertog Ferdinand Jozef, keizer Franz Jozef's broeder, zoodat de naam in het
80 familieverband, waarmede wij dien gisteren noemden, historisch volkomen juist is.

POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.

Het telegrafisch verkeer met Albanië ondervindt groote vertraging en sommige plaatsen
zooals: Tirana, Elbassan, Kavaja, Shiak, Peqin zijn buiten de gemeenschap, omdat de
85 telegraafdraden zijn doorgesneden.

Laatste Berichten.

Baron Giskra ontving tevens blijken van rouwbeklag, zoowel van de Regeering van het
groothertogdom Luxemburg als van de buitenlandsche gezanten, die te Luxemburg hun
90 standplaats hebben. Het is zoo goed als zeker, dat Vrijdag 3 Juli te Weenen de
begrafenis van het Aarts-hertogelijk echtpaar zal plaats hebben. Nader vernemen wij,
dat hoogstwaarschijnlijk Dinsdag 7 Juli in de R. K. kerk, aan de Parkstraat, te 's
Gravenhage, een plechtige H. Mis zal worden opgedragen.

De anti-Servische betoogingen.

95 WEENEN, 1 Juli. (Reuter). Uit particuliere bron wordt gemeld: Te Agram duurden de
anti-Servische betoogingen voort tot den vroegen ochtend. Van de Servische kerk en
het gebouw der Sokol-vereeniging werden de vensters ingeslagen. Van winkels werden
ook de reclameborden afgerukt. Het café "National", waaruit met steenen was geworpen
100 naar een door de menigte rondgedragen portret van den troonopvolger, werd door de
menigte verwoest; tafels, stoelen, lusters en ramen met gordijnen en al werden op
straat geworpen, en tal van Servische gasten werden gekwetst. De politie moest
gebruik maken van de blanke sabel.

BUITENLAND.

ALGEMEEN OVERZICHT.

In hoeverre staat de regeering te Belgrado door het begunstigen der Pan-Servische
beweging in de Oostenrijksche Kroonlanden mede-schuldig aan de te Serajewo gepleegde
gruweldaad? Ziedaar de groote vraag, die op het oogenblik in Oostenrijk de geesten en
110 gemoederen vervult. Alle sporen, alle draden der samenzwering leiden naar Servië –
daarvan is men te Weenen ten diepste overtuigd. En deze overtuiging heeft, naar de
"Neue Freie Presse" meldt, gisteren den minister van Buitenl. Zaken graaf Berchtold
aan den chef van den generalen staf baron Conrad en den minister van oorlog ridder
Krobotin doen mededeelen dat de regeering voornemens is de Servische regeering te
115 verzoeken het onderzoek, hetwelk in Bosnië wordt ingesteld in zake den aanslag in
Servië voort te zetten. Men wil te Weenen weten, wat men aan de Servische regeering
heeft, van welken aard het komplot was en in hoeverre Servische invloeden daarbij in
het spel geweest zijn. Men kan echter reeds nu nagenoeg met zekerheid zeggen, dat de

120 misdaad door orthodox-radicalen Servische kringen geïnspireerd is. De Oostenrijksche
regering heeft, zoo luidt het oordeel van "gezaghebbende" politieke kringen te
Weenen, tot nu toe tegenover de pogingen om een omwenteling te veroorzaken, groot,
misschien zelfs veel te groot geduld aan den dag gelegd. Thans is dat geduld ten
einde. Al wordt niet beweerd, dat de regering te Belgrado de zaak direct heeft
begunstigd, dat er iets gaande was, heeft zij geweten. En niet ingegrepen! Waartoe
125 het verloop van het begonnen onderzoek en van de actie der Oostenrijksche regering
te Belgrado leiden zal, valt moeilijk te voorspellen. De Servische diplomaten – o. a.
de gezant te Parijs – houden in gesprekken met journalisten weliswaar pleidooien voor
hun landgenooten noemen het "in strijd met de billijkheid een geheel land
aansprakelijk te stellen voor de daad van enkele overspannen personen", doch deze
130 argumentatie gaat verloren in een storm van verontwaardiging die in de Donau-
monarchie tegen de Serviërs is opgestoken en waarbij de houding der jong-radicalen
Servische partij het allesbehalve gemakkelijk maakt de publieke opinie jegens Servië
tot mildheid van beoordeeling te stemmen. Het orgaan der genoemde partij, de "Odek",
schijnt het ergst van alles het feit te achten, dat na deze ongelukkige daad "de
135 onderdrukking van het Servische volk in het arme Bosnië en Herzegowina nog
ondragelijker zal worden, dat de nationale strijders vervolgd en Servië op de gewone
wijze beschuldigd zal worden."

En het blad maakt er den gestorven aartshertog een verwijt van dat hij te Serajewo
toegejuicht wilde worden juist op den dag waarop alle Serviërs hun blikken richtten
140 naar de Gratsjanitzakerk op het Amselfeld waar in 1389 door Sultan Murad een
overwinning op de Serviërs werd behaald die aan hun vrijheid een einde maakte. Had
hij meer takt betoond, aldus het blad dan zou er niets gebeurd zijn. Maar is het dan
niet waar wat een particuliere correspondent te Weenen aan den "Matin" seint, dat n.l.
bij Jetanowitsj, den eigenaar van het gedeeltelijk vernielde hotel "Europa", te
145 Serajewo en die na den moord de vlucht had genomen naar Servië, maar dicht bij de
grens achterhaald en gevangen genomen werd, zeer compromitterende papieren zijn
gevonden, waaruit blijkt dat in geheel Bosnië en Herzegowina een opstand was
voorbereid, en dat de aanslag daartoe het sein wezen zou?

150 Artikelen als die van de jong-radicalen "Odek" en andere dergelijke uitingen van Pan-
Servische heethoofden, doen – in deze allerpijnlijkste omstandigheden – aan de
algemeene politieke verhouding tusschen Weenen en Belgrado allesbehalve goed en de
bezadigde officieuze "Samoeprava" heeft het volkomen bij het rechte eind, wanneer zij
opmerkt dat voor Servië, hetwelk "op het oogenblik voor de taak staat, gewichtige
155 politieke en economische vraagstukken met Oostenrijk-Hongarije tot oplossing te
brengen", de gevolgen der misdaad van Serajewo allerbetreurenswaardigst kunnen zijn.
De volksmenigte – impulsief en woest als steeds – trekt uit het gebeurde de te
verwachten consequenties. Te Weenen gisteravond vijandige studentenbetoogingen voor
het Servische gezantschapsgebouw, kreten van wraak, verbranding van de Servische
vlag, enz.; in geheel Bosnië een groote uittocht van Serviërs, die vreezen voor de
160 woede des volks, welke – ondanks de buitengewoon strenge militaire maatregelen, die
bijv. te Serajewo zijn genomen – elk oogenblik opnieuw kan uitbarsten. De stad
Serajewo maakt thans den indruk van een doodenstad. De winkels, koffiehuisen en
restaurants gesloten; aan de meeste huizen de vlag halfstok; tal van woningen geheel
verwoest; de straten bezaaid met glasscherven en koopwaren van de leeggeplunderde
165 Servische winkels, waaronder ook een magazijn van doodkisten welks lugubre voorraad
door de menigte stuk geslagen, vertrapt en versplinterd werd. Richt de verdenking en
de woede der Oostenrijkers in zake dit komplot met den verschrikkelijken moordaanslag
zich tegen Servië alleen? Neen – ook Rusland krijgt er zijn aandeel van. De
"Reichspost" bevat een artikel, sidderend van tegen de regering te Sint Petersburg
170 gerichte verontwaardiging en verbolgenheid, en geschreven door een hooggeplaatst
militair, die ronduit beweert dat "de slag is toegebracht door Russen en Serviërs
samen."

Franz Ferdinand zou het opperbevel hebben gevoerd in den toekomstigen oorlog tegen de
vijanden van het Zuidoosten en het Noordoosten. De vijand heeft ons dien bevelhebber,
175 die het onbegrensde vertrouwen van het leger genoot, ontnomen, voordat de eerste slag
is geslagen. "Belgrado kan een eerste overwinning boeken en dat ten gevolge van ons
verzuim om tijdig dit nest uit te branden, dit nest, vanwaar het geheele Zuidoosten
onzer monarchie wordt verpest en waar alle spionnen en moordenaars vandaan komen.
"Er is geen rekening gehouden met het élan van het leger, dat instinctmatig zich op
180 Servië wilde werpen om een einde te maken aan dien staat." "Onze aartshertog-
troonopvolger is gedood door moordenaars, die gestudeerd en gewerkt hebben te
Belgrado. En die slag is ons toegebracht op het oogenblik, dat Rusland gereed staat
ten oorlog, na een periode van mobilisatie. Niets is in staat de overtuiging van het
leger te schokken, dat tusschen de militaire maatregelen van Rusland en de

Naspeuringen van Paul Theelen: 1 juli 1914

185 mededeeling uit Belgrado aan de Russen, dat zich dezen zomer beslist ernstige
gebeurtenissen zouden voordoen in het geannexeerde gebied, verband bestaat... Wij
hebben een nederlaag uit te wisschen... Wij moeten den moord van Serajewo wreken of
de aanstichters ervan". En de Britsche "Daily Chronicle" spreekt zich nog
190 stoutmoediger uit. "Het is", zegt dit blad, "een merkwaardig feit, wellicht het
merkwaardigste in de Russische buitenlandsche politiek en alleen verklaarbaar door de
tradities van onafhankelijkheid harer buitenlandsche agenten en hun gewoonte om in
minder beschaafde streken van alle onbeschaafde middelen gebruik te maken – dat bijna
iedere man, die in den Balkan tegen Rusland zich verzette in den nieuweren tijd,
gevallen is door moordenaars-handen. De vroegere koning van Servië, Alexander, en
195 Stamboelof werden vermoord; en Alexander van Battenberg, zou vermoord zijn als hij
geen afstand had gedaan – ziedaar de jongste gebeurtenissen uit een lange en
verschrikkelijke lijst, waarop, naar wij vreezen, ook de tragedie van Serajewo zal
moeten worden geplaatst."

200 Vrijdag worden de vorstelijke slachtoffers begraven te Artstetten in allen eenvoud,
in kleinen kring. Van de Europeesche vorsten zal niemand bij de lijkbaren staan dan
de hoogbejaarde Keizer en diens trouwe vriend Keizer Wilhelm: Het Hof te Weenen
handelt aldus geheel in den geest van den vermoorden troonopvolger. De overbrenging
der lijken uit den Konak naar het station te Serajewo en vandaar naar het
205 Oostenrijksche oorlogsschip "Viribus Unitis" te Metkowitz, had Maandag plaats met
groot militair eerbetoon, onder het bulderen der kanonnen, het gelui der klokken en
het spelen der treurmuziek. Omtrent de beide misdadigers – wier juiste namen en
voornamen Gabriël Prinzip en Nedelko Tschabrinowitsj zijn – verhaalt het Servische
blad "Balkan" dat laatstgenoemde, de bommenwerper, tot vóór korten tijd te Belgrado
210 woonde. Na den oorlog had hij zich daar gevestigd en werk gevonden in de
staatsdrukkerij. Bij zijn vertrek uit de Servische hoofdstad had hij verklaard, zich
naar Triest te zullen begeven, waar hij een betrekking had gekregen in een pas
opgerichte drukkerij. Prinzip, de moordenaar van den aartshertog en zijn gemalin, was
eveneens kort geleden uit Belgrado teruggekeerd. Gedurende den oorlog had hij zich
215 opgegeven als vrijwilliger, doch hij werd niet aangenomen en verliet toen de stad
weer. Omstreeks Kerstmis van het vorige jaar echter keerde hij terug, bezocht een
tijdlang het gymnasium en vertrok uit Belgrado tegelijkertijd met Tschabrinowitsj. De
beide misdadigers waren van hunne jeugd af onafscheidelijke kameraden geweest!